

Tęcza

WYDZIAŁ ZYDZNY

AKTUALNOŚCI

..... 2

WYDARZENIE

Wykownia... Obchody 75. rocznicy zbrodni katyńskiej
Биківня... Вшанування 75 річниці катинського злочину... 3

Odznaczenia dla obywateli Ukrainy i przedstawicieli Polonii
Відзнаки для громадян України і представників
Полонії 5

PAMIĘTAMY O NICH

W poszukiwaniu sprawiedliwości historycznej
У пошуках історичної справедливості..... 6

POLITYKA

Katoliku, nie stroń od polityki! Działaj!
Католику, йди в політику! Дій! 7

Polacy na Ukrainie zorganizowali własną partię
Поляки України створили свою партію 8

JUBILEUSZ

„Można odejść na zawsze, by stale być blisko”
„Можна піти на завжди, щоб постійно бути близько 9

DZIEJE POLSKI

Co Prezydent Duda może dać polskiej kulturze?
Що Президент Дуда може дати польській культурі?..... 10

WYBITNI POLACY

95. rocznica podpisania Paktu Piłsudski-Petlura 95 річниця
підписання Пакту Пілсудський-Петлюра 11

Józef Piłsudski – człowiek z duszą wodza
Юзеф Пілсудський – людина з душою вождя 11

OŚWIATA

Warto walczyć o swoje
Варто боротися за своє 14

Ruszyło biuro KUL w Żytomierzu
У Житомирі відкрито центр Люблінського університету 16

HISTORIA

Henryk Rzewuski – pisarz z Żytomierszczyzny
Генрик Ржевуский – письменник з Житомирщини 18

SPORT

III Puchar Matki Bożej Fatimskiej jednoczy katolicką
młodzież
III Кубок Матері Божої Фатимської об'єднує католицьку
молодь 20

NASZE TRADYCJE

Autostopem przez Europę
Автостопом по Європі 22

Dzień Europy w Żytomierzu
День Європи в Житомирі 25

RELIGIA

Przełożony Księży Chrystusowców z wizytą na Ukrainie
Настоятель Отців Христусовців з візитом в Україні..... 26

Uroczystość Bożego Ciała w Żytomierzu
Урочистість Божого Тіла в Житомирі 27

KULTURA

„Ida” zdobywa Oscara!
„Іда” здобуває Оскар! 28

Tęcza Żytomierszczyzny

kwartalnik mniejszości polskiej

Założyciel i wydawca
Żytomierski Obwodowy Związek Polaków na Ukrainie

Kolegium Redakcyjne
mgr Wiktoria Laskowska-Szczur (redaktor naczelna)
mgr Jana Laskowska (redaktor)
ks. dk. dr Jacek Pawłowicz
ks. mgr lic. Jarosław Giżycki
prof. Wołodimir Jerszow
dr Iryna Kopoć
mgr Olena Staniszevska
Aleksiej Salej (grafik)
Zdjęcia z archiwum Żytomierskiego Obwodowego ZPU

Redakcja
ul. Teatralna 17/20, gab. 109-111
10013, Żytomierz, Ukraina
tel. +38 (097) 199 83 08
e-mail: zpuzytomierz@mail.ru
www.zozpu.zhitomir.net

Druk PP Melnik S. O., Żytomierz, ul. Puszkіńska, 63
Nakład 1000 szt.

Redakcja nie utożsamia się z poglądami autorów nadesłanych materiałów

Веселка Житомирщини

квартальник польської меншини

Засновник і видавець
Житомирська обласна Спілка поляків України

Редакційна колегія
Вікторія Ляковська-Щур (головний редактор)
Яна Ляковська (редактор)
кс. dk. Яцек Павлович
кс. Ярослав Гіжицький
Володимир Ершов
Ірина Копоть
Олена Станішевська
Олексій Салей (верстка)
Фотографії з архіву Житомирської обласної СПУ

Редакція
вул. Театральна 17/20, каб. 109 – 111
10013, м. Житомир, Україна
tel. +38 (097) 199 83 08
e-mail: zpuzytomierz@mail.ru
www.zozpu.zhitomir.net

Друк ПП Мельник С. О., м. Житомир, вул. Пушкінська, 63
Тираж 1000 прим.

Редакція може не поділяти думки авторів матеріалів

Projekt jest współfinansowany ze środków finansowych otrzymanych z Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu na realizację zadania «Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2015r.» za pośrednictwem Fundacji Wolność i Demokracja

Свідчення про державну рестрацію друкованого засобу масової інформації серії ЖТ № 96/473 Р від 24.03.2011

Henryk Rzewuski – pisarz z Żytomierza

„Cały twój talent łączy się z twórczym geniuszem. W nim możesz rywalizować z Walterem Scottem i Balzakiem, bo u ciebie – oryginalność tych dwóch artystów”

– pisał w listach do Henryka Rzewuskiego Wacław Hański

Słynny powieściopisarz francuski Honoriusz Balzak nazwał go polskim Walterem Scottem. Henryk hrabia Rzewuski, postać tajemnicza i niejednoznaczna, był jednym z najwybitniejszych pisarzy i działaczy społecznych Wołynia XIX wieku, którzy miał istotny wpływ na rozwój literatury zarówno na Ukrainie Prawobrzeżnej, jak i w Polsce oraz w Rosji.

Henryk Rzewuski urodził się Sławucie (obecnie w obwodzie chmielnickim) nad Horyniem 3 maja 1791 roku – w dniu uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej. Jego ojciec Adam Wawrzyniec Rzewuski, pisarz polityczny i poseł, przeciwnik polityki oświeceniowej i Sejmu Wielkiego, w dzień urodzin swojego pierworodnego zapewne podniósł go i powiedział: „Oto narodził się nowy nieprzyjaciel Konstytucji!”.

Pierwsze pięć lat życia mały Henryk spędził u babki, rodzonej siostry Tadeusza Rejtana, na wsi Wołomieczka w powiecie nieświeskim (dzisiejsza Białoruś). Później jego matka Justyna zabrała go do rodzinnej siedziby w Pohrebyszczu na Wołyniu. W wieku sześciu lat oddano go do szkoły przy klasztorze karmelitów bosych w Berdyczowie. Parę lat spędzonych w konwiktzie berdyczowskim Henryk Rzewuski opisał we „Wspomnieniach z XVIII stulecia”. Naukę przerwała mu gwałtowna choroba: ból, łamanie w kościach i wyrzuty na głowie. Przyczynę tych niemocy Henryk przypisywał zapuszczaniu włosów: „Jeżeli przez tyle wieków cały naród podgalał sobie głowy, musiała być w tem jakaś przyczyna, odnosząca się do jego organizacji fizycznej”. Trochę później zaczął się też jękać. Najznamięnitsi lekarze warszawscy Franciszek Lafonten, Michał Bergonzoni i Walenty Gagatkiewicz nie umieli zaradzić jego chorobie. Zaproponowali jedynie, by wysłać pacjenta w okolice, w której rosną sosny i jodły. Dlatego ojciec znów zawiózł go do babki na Mińszczyznę, gdzie pod opieką księdza guwernera Francuza Garniera uczył się języka francuskiego i historii. Tam, w Wołomieczce, chłopca wyleczyła miejscowa znachorka Janczewska za pomocą ziół i kąpeli.

Henryk hrabia Rzewuski
Граф Генрик Ржевуский

W 1800 roku młody Henryk wyjechał do Pohrebyszcza. Jego kształceniem zajęli się prywatni nauczyciele i guwernerzy, francuski kapelan wojskowy Dufresne i niemiecki weterynarz Stande. Rodzice wynajęli ich pod Dubnem, gdzie przebywał korpus emigrantów francuskich. Mając 9 lat, Henryk biegle czytał po francusku i niemiecku, aczkolwiek nie znał gramatyki ojczystego języka polskiego.

Ojciec Henryka nie miał zaufania do metod nauczania obowiązujących w szkołach w Winnicy czy Humaniu, obawiał się też liberalizmu w ich edukacji, dlatego wysłał syna po dalsze nauki w „wielki świat” – do Petersburga, do francuskiego pensjonatu księdza Nicolle’a. Ów zakład wzorowany był na przedrewolucyjnej szkole francuskiej dla dzieci arystokratów. Tam Henryk otrzymał dobre wykształcenie i w 1804 roku w Krakowie pomyślnie złożył „egzamin maturalitis” (egzamin dojrzałości). Następne trzy lata studiował na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1807 roku wrócił na Ukrainę. Dzięki własnemu talentowi i zasługom ojca zyskał popularność wśród polskiej szlachty, która wybrała go na marszałka powiatowego w Humaniu, a w Lityniu na Podolu – na zastępcę sędziego ziemskiego. Jed-

Herb Krzywda
Кшивда - герб Ржевуських

nak młodzieniec nie objął tych urzędów. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego (w 1807 roku) zaciągnął się do ułanów i w kampanii 1809 roku dosłużył się stopnia porucznika.

W 1810 roku po powrocie ze służby wojskowej zagłębił się w studiowanie archiwów w Tulczynie (dziś centrum rejonowe w obwodzie winnickim) i Nieświeżu (centrum rejonowe w obwodzie mińskim, Białoruś), a potem wyruszył w podróż po Rosji, Ukrainie, Litwie. Był w miastach Liwonii, Transylwanii i na Wołoszczyźnie. Od 1811 roku zaczął podróżować po Europie Zachodniej. Wojażował aż do 1833 roku.

Wszędzie nawiązywał kontakty z przedstawicielami elit intelektualno-politycznych. W Petersburgu w 1817 roku otrzymał tytuł kamerjunkra dworu cara Aleksandra I. Poznał Józefa Oleszkiewicza, który wprowadził go do wolnomularstwa i loży Orzeł Biały, zajmującej się studiowaniem parapsychologii i ezoteryki. Do 1820 roku kierował lożą Ciemności Rozproszone w Żytomierzu. Znajomość z francuskim filozofem i pisarzem Josephem de Maistre'em przyczyniła się do jego wyjazdu do Paryża w 1819 roku i rozpoczęcia studiów na Sorbonie, gdzie był wolnym słuchaczem. Uczęszczał na wykłady historyka literatury Abel-François Villemaina, filozofa Victora Cousina,

ierszczyzny

samodzielnie studiował historię i filozofię, zwłaszcza katolicką, i publicystykę społeczno-polityczną XVIII wieku. Podróżował po Anglii, Niemczech, Włoch i Turcji.

Po powrocie do Petersburga w 1822 roku poznał wiele wpływowych i znanych osób, wśród nich Gustawa Olizara, poetę, pamiętnikarza i wolnomularza, przyszłego świadka na ślubie jego siostry Eweliny z Honoriuszem Balzakiem. A w salonie Marii Szymanowskiej poetę Adama Mickiewicza. Po śmierci ojca w 1825 roku wrócił do Pohrebyszcza, a latem odwiedził siostrę Karolinę w Odessie, skąd wyruszył razem z Adamem Mickiewiczem w podróż na Krym: do Symferopola, Eupatorii i Gurzufa. Po powrocie na Wołyń ożenił się z hrabiną Julią Grocholską i osiadł w Cudnowie, majątku rodu Rzewuskich. W latach 1827-1828 ponownie przebywał w Petersburgu, gdzie obracał się w arystokratycznych kołach rosyjskich, spotykał z Adamem Mickiewiczem i rosyjskim poetą Aleksandrem Puszkinem.

Rok 1829 okazał się przełomowy dla życia duchowego Henryka Rzewuskiego – po pobycie w winnickim klasztorze Kapucynów porzucił wolnomularstwo i przeszedł na pozycję programowego katolicyzmu. W latach 1829-1832 znalazł się we Włoszech, gdzie znów spotkał się z Mickiewiczem. Właśnie tutaj, kiedy opowiadał pocieszne historie z dawnych lat, które kiedyś zasłyszał czy wyczytał w archiwach w Nieświeżu i Tulczynie, Mickiewicz zachęcił go do ich zapisania. Był to początek kariery literackiej Henryka Rzewuskiego. To wtedy powstał zbiór słynnych gawęd szlacheckich, które anonimowo wyszły drukiem w Paryżu w 1839 roku w 4 tomach pod tytułem „Pamiętki Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego”.

W 1833 roku wrócił do swojego majątku w Cudnowie, gdzie w latach 1934-1939 powstały notatki „Myśli o rozwoju kultury”, rozprawa „Uwagi o dawnej Polsce przez starego szlachcica Seweryna Soplicę cześnika parnawskiego napisane w 1832 roku”, „Historia cywilizacji ludzkiej” i „O stosunkach literatury z historią”, nieopublikowane z powodu cenzury. Po śmierci Henryka Rzewuskiego „Historia cywilizacji ludzkiej” została wydana w 1868 roku w tomie „Próbki historyczne” z przedmową Józefa Ignacego Kraszewskiego, a rękopis „Uwagi o dawnej Polsce” w 2003 roku w Warszawie w opracowaniu Pawła Dudziaka i Bartłomieja Szleszyńskiego.

W maju 1841 roku Rzewuskiego wybrano na marszałka powiatu żytomierskiego, który to urząd sprawował do maja 1844 r.

Pohrebyszcze, rodzinna siedziba na Wołyniu / Погребище, родинний дім на Волині

skiego, który to urząd sprawował do maja 1844 r.

Henryk Rzewuski, podobnie jak jego ojciec, przeciwstawiał się idei niezależności Rzeczypospolitej. Uważał dążenia niepodległościowe za szkodliwe i bezsensowne. Jego zdaniem naród może istnieć bez własnego państwa. Bliskie mu były poglądy panslawistyczne. Pragnął stworzenia wspólnoty Słowian, chciał powołać „towarzystwo starożytności i literatur słowiańskich”, dlatego w czerwcu 1841 roku we swoim majątku w Cudnowie zorganizował zjazd młodych pisarzy, którego celem była chęć wpływania na organizację jednego kierunku literackiego i rozpowszerechnienia wśród polskich warstw idei panslawizmu. Na zjeździe powołał grupę literacko-polityczną, zwaną „koterią petersburską” lub „pentarchią”. W jej skład weszli Michał Grabowski, ksiądz Ignacy Hołowiński, Józef Ignacy Kraszewski, Aleksandr Karol Groza, Gustaw Olizar, Konstanty Podwysocki, Juliusz Strutyński, Karol Świdczyński i Płacyd Jankowski. Grupa była skupiona wokół „Tygodnika Petersburskiego”, z którym Rzewuski nawiązał współpracę w 1840 roku i który wkrótce stał się organem koterii.

W latach 1844-1849 Rzewuski razem z Grabowskim, Hołowińskim, Józefem Przecławskim i Ludwikiem Szytmerem wydawanemu przez siebie „Tygodnikowi Petersburskiemu” nadali ultrakatolicki i konserwatywny charakter. Rzewuski publikował w nim oprócz artykułów filozoficzno-moralistycznych i społeczno-politycznych, fragmenty swoich powieści historycznych.

W 1850 roku przeniósł się na stałe do Warszawy, gdzie założył i redagował „Dziennik Warszawski”. Pieniądze na wydawanie gazety pozyskał od generał-gu-

bernatora Iwana Paskiewicza. W piśmie publikował cykl artykułów „Cywilizacja i religia”, w których wyłożył swoje poglądy na temat sytuacji Polski. Jego zdaniem tylko schronienie się pod skrzydłami Imperium Rosyjskiego może uchronić ją przed skutkami porewolucyjnych konwulsji, które wstrząsają Zachodem.

Henryk Rzewuski, propagator klasycznej powieści historycznej w stylu Waltera Scotta, napisał pięć dzieł tego gatunku: „Listopad” (1845-1846), „Zamek krakowski” (1847-1848), „Adam Śmigielski” (1851), „Rycerz Lizdejko” (1852) i „Zaporożec” (1854), powieść alegoryczno-polityczną „Paź złotowłosa” (1858), wielotomową powieść w formie inscenizowanego pamiętnika „Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego” (1855-1857) i sporo opowiadań stylizowanych na gawędy. Wydał zbiór powieści fantastycznych „Łaska i przeznaczenie” (1851), tom opowiadań „Nie-bajki” (1851). Był również autorem utworów moralnych, filozoficznych i religijnych, z których najbardziej znane to: „Mieszczanie obyczajowe” (1841-1843) wydane pod pseudonimem Jarosza Bejły, „Teofrast polski” (1851), „Wędrowki umysłowe” (1851), „Głos u puszczu” (1847) i wielu innych. W rękopisie pozostały „Wspomnienia z podróży do Francji w roku 1857”.

W 1858 roku Henryk Rzewuski wycofał się z działalności publicznej i opuścił Warszawę. Otrzymał wówczas tytuł rzeczywistego radcy stanu z prawem noszenia munduru generalskiego, lecz bez prawa do emerytury. Ostatnie lata życia spędził w Cudnowie, w którym żył do śmierci na uboczu życia politycznego i literackiego. Zmarł w całkowitym osamotnieniu 26 lutego 1866 roku.

Juliana Kacemba